

61.

ČESKÁ KONFEDERACE. R. 1619.

V českém stavovském povstání z let 1618—1620 vzali ve státě České koruny moc do rukou protestantští stavové. Po delší přípravě přikročili na začátku druhé poloviny r. 1619 k zakotvení všech vymožeností, jichž až dosud fakticky dosáhli a také těch, jež považovali za nezbytné pro budoucnost si zajistit, do základního státního zákona, který dnes — po staletích — nemůžeme označit než jako novou, společnou ústavu všech zemí Českého státu. Stará Zemská zřízení v jednotlivých zemích měla zůstat i nadále v platnosti. Ale nad nimi se zvedla pozoruhodná konstrukce souboru norem, jimiž se zakládalo nové společné státní právo všech českých zemí, které se tímto aktem současně spojovaly ve složitý útvar zvaný „tyto sjednocené země“. Nijak nepřeháníme, jestliže pro tento dokument použijeme charakteristiky „ústavní charta monarchomachického*) protestantského stavovství“ a jestliže jej nazveme krátce ústavou Českých spojených států.

Tato ústava byla projednána a usnesena generálním sněmem všech českých zemí v Praze, vyhlášena byla slavnostně na Hradě pražském 31. července 1619 a platila v České koruně až do Bílé Hory, tedy 15 měsíců. Vzápětí po svém vyhlášení byla oficiálně vydána tiiskem se záhlavím: „Tito artykulové při generálním sjezdu, kterýž držán byl na Hradě pražském... uvážení, zavřini a z nařízení jich Milosti všech tří pánův stavův Království českého vytištěni jsou.“

V textu se tento dokument, který obsahuje — zřejmě podle předem stanoveného rozvrhu — vedle obšírného úvodu přesně jedno sto článků čili „artykulů“, sám označuje jako „Confederace neboližto Sjednocení“. Podle toho také běžně se o něm mluví jako o ČESKÉ KONFEDERACI.

Je to hlavní a vrcholný článek celého řetězu smluv uzavřených v téže souvislosti mezi evangelickými stavy jednak uvnitř České koruny, jednak také přes rámeček Českého státu. Patří sem:

a) Smlouva mezi direktory Království českého a stavy moravskými ze dne 5. července 1619.

*) Jako monarchomachové se označují političti teoretikové, ať již katoličti nebo protestantští, kteří v 16. a 17. století zdůrazňovali prioritu stavů („lidu“) proti panovníkovi a potírali tendence k samovládnému absolutismu.

- b) *Reces vydaný českými direktory zástupcovi stavů slezských již dne 22. dubna 1619.*
 c) *Reces vydaný českými direktory zástupcům stavů dolnorakouských z 28. května 1619.*
 d) *Reces vydaný českými direktory stavům hornolužickým z 18. července 1619.*
 e) *Konfедераční smlouva všech stavů českých zemí se stavy Dolních Rakous ze 16. srpna 1619.*
 f) *Konfederace se stavy Horních Rakous z téhož data.*

Mimo to byly na generálním sněmu z r. 1619 usneseny ještě některé artykuly, jež se zvláště týkaly Království českého jako hlavní země Koruny, k níž ostatní země jsou „přičtělány“.

Z literatury:

- F. KAVKA, *Bílá Hora a české dějiny*, Praha 1962.
 V. VANĚČEK, *Dějiny státu a práva v Československu*, Praha 1964, kap. 154—155, str. 23—241.
 J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka a český národ*, Praha 1960.
 R. STANKA, *Die böhmischen Konföderationsakte von 1619*, Berlin 1932.
 H. STURMBERGER, *Aufstand in Böhmen*, München—Wien, 1959.

Artykul III.

Král nemá s žádným jezuitem, s cizími poselstvími neb radami, o věci zemí těchto se dotýkající, se raditi ani také nižádných cizozemcův k předním ouřadům, radám neb jiným expedicím, též k městským konšelským neb jiným ouřadům potřebovati.

IV.

A nemají jezuitové již více na věčné časy do těchto sjednocených zemí pod jakýmkoli zámyslem a barvou neb řeholou uvozování býti a pokudž by oni neb učedlníci jejich ještě kde zůstávali neb tajně se vloudili, mají odtud býti vybyti.

Ta pak řehola, v které by se jezuiti a učedlníci jich kryli a nalezeni byli, má o důchody a statky své přijíti a ti k defensi země obrácení býti; tolikéž, jich jezuitův, fundací a privilegia i jakákoli jiná opatření, kteréž jsou buď od králův neb jiných privátních osob vypracícrovali a v Čechách na relaci sněmovní do desk zemských sobě vpravili, mají zase z týchž desk zemských vymazání a všechny jejich koleje, statkové a důchodové k dobrému země obrácení býti.

V.

Tolikéž nemá do těchto sjednocených zemí žádných více nových řehol, mimo ty kteréž nyní v jedné každé zemi jsou, uvozováno býti.

IX.

Všecky sjednocené země, kteréž žádných zvláštních majestátův na svobodné provozování náboženství nemají, totiž Morava a Hořejší i Dolejší Lužice, i které by více

k této Konfederaci přistoupily, mají míti právo, podle znění českého a slezského majestátův ve všech jejich klausulích, punktích a artykulích svobodně náboženství provozovati.

XII.

Všickni pod jednou ve všech sjednocených zemích mají všem stavům v jedné každé zemi přísahou se zavázati, že proti majestátu a porovnání z strany svobodného provozování náboženství nic činiti a před se bráti nechtějí. S tím odeřknutím se té v některých sněmích a právích duchovních se nacházející vejmkiny v příčině ndržení víry kacřům a rozhřešení od přísahy, jako i jiných sněmův duchovních ustanovení a nařízení, kteréž dotčeným majestátům jsou na odpor.

XIII.

Žádná osoba náboženství pod jednou nemá jak k vyšším, tak i k nižším ouřadům, též v městech k ouřadům městským a do rady, potřebována býti, leč by se při činění ouřadní povinnosti prvě přísahou zavázala, že chce majestáty, sjednocení a obzvláště tuto confoederaci zdržeti, s tím oderčením, které v sedmém a dvanáctém artykuli doloženo jest.

XIV.

Žádný pod jednou od nejvyššího až do nejnižšího nemá v sjednocených zemích, kdež by byli, trpín býti, leč by se podobným způsobem k těm povolením a sjednocením z strany svobody v provozování náboženství, obzvláště pak k této confoederaci, s tím, které nahoře v sedmém a dvanáctém artykuli doloženo jest, odeřknutím přísahou zavázal.

XIV.

V Čechách mají tito ouřadové osobami evangelistského náboženství na potomní časy obsazováni býti, totiž: nejvyšší purgkrabě pražský, nejvyšší kancléř, oba dva purgkrabové karlštejnští, nejvyšší písař, presidentové komory a nad apellacímí, oba dva podkomoří, hejtman Hradu pražského, nejvyšší mincmejstr a též oba dva hoffrychtýřové.

V Moravě: hejtman zemský, nejvyšší komorník, podkomoří a nejvyšší písař. V Slézsku: vrchní hejtman jako i všickni hejtmané a kancléři v dědičných knížetstvích. V Hořejších a Dolejších Lužicích: oba landfojtové a zemští hejtmané a sudí.

XVIII.

V těch městech všech zemí sjednocených, kdež se posavád rada toliko osobami pod jednou dosazovala, na potomní časy aby polovice osobami pod jednou a polovice evangelistskými dosazována byla. Však přední osoba jako prýmas aneb v těch zemích, kde žádného prýmasa není, purgkmistři ve všech městech, muži hodní, náboženství pod obojí aby bývali.

XXVII.

A když by král volen býti měl, mají níže dotčení defensorové Království českého sněm generální stavům království tohoto, stavům margkrabství moravského, kníža-

tům a stavům Hořejšího a Dolejšího Slezska, též Hořejších a Dolejších Lužic, roze-psati a na Hrad pražský položiti.

XXVIII.

Jakož pánům stavům českým, když by koli k volení nového krále přišlo, to právo, aby jiné země k tomu povolati mohli, puštěno jest: takž také mají potom při společném shromáždění všech zemí proponirovati a při tom každého času tu moc míti, pána jmenovati a přednáseti a nato potom první hlas míti.

Zatím páni stavové moravští druhý hlas, páni knížata a stavové slezští třetí, Hořejší Lužičané čtvrtý, Dolejší Lužičané pátý, páni stavové čeští šestý, a tak vo tum conclusivum, hlas neboližto zavírající.

Jestliby pak mimo všecku naději hlasové byli v rovném počtu a hmotnými důvody to změněno a napraveno býti nemohlo, v té a takové navyhnutelné příčině má se skrze los zavíratí a na tom všecky země přestatí.

XXX.

Jestliže by pak mimo všechnu naději proti svobodnému provozování náboženství, sjednocení a této učiněné confoederaci něco takového, což by proti tomu všemu čelilo, před sebe (král) vzal neb vzíti chtěl, takže by země k defensí přinucené byly, v takové příčině všichni stavové těchto sjednocených království a zemí ihned svých přísah mají osvobozeni býti a to, co by budoucně před sebe vzali, nemá jim k žádné ourážce důstojnosti a vyvejšenosti královské vykládáno neb přičítáno býti.

XLV.

A ačkoliv stavové pod obojí v nadepsaných zemích sami toliko tuto confoederaci a defensí činí, však nicméně stavové katoličtí a lidé duchovní, když se nadepsaným způsobem tomu, že majestáty a jiná potvrzení z strany náboženství, též i tuto unii zdržeti chtějí, zaváží a pokojně bez škodlivých praktik proti pod obojím chovati se budou, mají též v tomto sjednocení obsaženi býti a ochrany proti svým a našim nepřátelům užiti.

LV.

A aby to vše na něčem jistém založeno bylo, protož jsou se tyto země, totiž česká, moravská, slezská a Hořejší i Dolejší Lužice, sobě vespolek na věčné časy zavázaly, že při sobě pevně a stále držeti, ve všech potřebách dle této confoederaci za jednoho člověka státi, statky, hrdla i všechno své, jedni při druhých vynasaditi mají.

LVI.

Avšak mají tyto všechny sjednocené, k Koruně české přináležející země nyní i budoucně nejinak než za věrné spoluoudy držány a jmenovány býti. A mimo přednost, která se od starodávna zachovávala, jedna země nad druhou žádné vrchnosti sobě osobovati nemá.

LXV.

Defensorové čeští mají míti to právo, defensory z jiných sjednocených zemí obsílati, jakž obšírněji artykul 67 to vysvětlí, a nemá se jim ani od krále ani od koho jiného v příčině takových sjezdův žádná inhibicí nebo nejmenší překážka díti.

Místo pak k takovým sjezdům má býti Praha anebo které by koliv jiné místo vedlé příležitosti času a nebezpečnosti nejpříhodnější k tomu bylo.

LXXII.

Poněvadž také těžce přichází verbovaný lid shledávati, protož má jedna každá země na to mysliti, jak by poddaní, jízda i pěchota, tak v vesnicích jako v městech, mohla býti cvičená, tak aby se vždycky v záloze vycvičený lid v zemi míti mohl.

Zbraně pak sedlákům od vrchnosti schovávány a jim toliko k cvičení vydávány býti mají.

LXXXIII.

Kdyby pak více nežli jedna země nepřátelský outok trpěla, má netoliko táž země svou pomoc sobě zanechati anebo, kdyby tu již vypravila, ji na díle neb v celosti záse nazpátek povolati, nýbrž jsou povinny i jiné země, kteréž žádného nebezpečství nemají, dílem pomoci jedné zemi a ostatkem druhé zemi přispěti podlé velikosti potřeby a nebezpečství.

XCVI.

Nemá také žádný sněm déleji trvati než dvě neděle, leč by stavové sami pro obecné dobré toho nějakou potřebu býti poznali.

XCVII.

Z strany těch osob, zpronevěřilých synův vlasti, o kteréž jsou se stavové čeští při minulém sjezdu snesli: že jedni v zemi a druzí v ouřadech trpěti býti nemají.

C.

Však tito nadepsaní, v této confoederaci obsažení artykulové mají býti bez újmy vejsad, práv, privilegií, svobod, zřízení a dobrých starobyklých zvyklostí jedné každé země.

Na potvrzení toho volené osoby od dotčených stavův Království českého a z jiných zemí vyslaní sekretý a pečeti své k tomuto listu přitiskli a rukami svými vlastními v něm se podepsali.

Stalo se na Hradě pražském při obecném generálním sjezdu a shromáždění všech předjmenovaných zemí, třicátého prvního dne měsíce července léta Páně 1619.

Přepsáno a přetištěno z oficiálního vydání „Tito artykulové“, v Starém Městě pražském u Samuela Adama z Veleslavína, 1619, starý tisk Universitní knihovny pražské, sign. 54 C 152.